

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

247666

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ของวัยรุ่นตอนต้นในชุมชนชานเมืองแห่งหนึ่ง จังหวัดขอนแก่น
COMMUNITY PARTICIPATION IN PREVENTION ALCOHOL USE
AMONG EARLY ADOLESCENTS AT A SUBURBAN
COMMUNITY OF KHON KAEN PROVINCE

นางสาวศศิธร ฤทธิไธสง

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

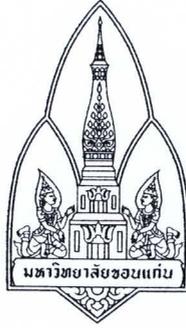
พ.ศ. 2554

600252512

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

247666

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ของวัยรุ่นตอนต้นในชุมชนชนเมืองแห่งหนึ่ง จังหวัดขอนแก่น
COMMUNITY PARTICIPATION IN PREVENTION ALCOHOL USE
AMONG EARLY ADOLESCENTS AT A SUBURBAN
COMMUNITY OF KHON KAEN PROVINCE

นางสาวศศิธร อุทรไชสง

วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2554

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ของวัยรุ่นตอนต้นในชุมชนชนเมืองแห่งหนึ่ง จังหวัดขอนแก่น

นางสาวศศิธร ฤทธิไธสง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2554

**COMMUNITY PARTICIPATION IN PREVENTION ALCOHOL USE
AMONG EARLY ADOLESCENTS AT A SUBURBAN
COMMUNITY OF KHON KAEN PROVINCE**

MISS SASITORN RITTHAISONG

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF NURSING SCIENCE
IN COMMUNITY NURSING
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2011

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หลักสูตร
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน

ชื่อวิทยานิพนธ์: การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ของวัยรุ่นตอนต้นในชุมชนชานเมืองแห่งหนึ่ง จังหวัดขอนแก่น

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์: นางสาวศศิธร ฤทธิไธสง

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	รศ.เพชรไสว ลิ้มตระกูล	ประธานกรรมการ
	นพ.อิสระ เจียรวิริยบุญญา	กรรมการ
	รศ.ดร.นิตย์ ทศนิยม	กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์:

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.นิตย์ ทศนิยม) อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ลำปาง แม่นมาตย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร ทองกระจาย)
รักษาราชการแทนคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

ศศิธร ฤทธิ์ไธสง. 2554. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ของวัยรุ่นตอนต้นในชุมชนชานเมืองแห่งหนึ่ง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญา
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รศ.ดร.นิตย์ ทศนิยม

บทคัดย่อ

247666

การวิจัยนี้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ของวัยรุ่นตอนต้นในชุมชนชานเมืองแห่งหนึ่ง จังหวัดขอนแก่น ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ที่
สถานการณ์ การวางแผน การทดลองปฏิบัติ การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไข ใช้วิธีเก็บข้อมูล
เชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2551 ถึงเดือนมกราคม 2553 การศึกษานี้
แบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะแรก (ระยะก่อนการทำวิจัย) เป็นการศึกษาสถานการณ์ปัญหาการดื่มเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ในวัยรุ่นตอนต้น ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลเป็นเด็กวัยรุ่นตอนต้นที่มี
พฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำนวน 12 คน และไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 7 คน
เจ้าของร้านค้า 2 แห่ง และผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน เพื่อเป็นข้อมูลนำเข้า ระยะที่สอง (ระยะการวิจัย)
เป็นการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ของวัยรุ่นในชุมชน โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน จำนวน
15 คน เริ่มจากการตั้งคำถามกับกลุ่มผู้นำชุมชนว่า ทำอย่างไรจึงจะป้องกันปัญหาการดื่มเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ของวัยรุ่นตอนต้น ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลนำเข้า จากนั้นได้ให้กลุ่มผู้นำชุมชนคิดอย่างอิสระ
ตั้งแต่ขั้นวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการประเมินผล โดยมีการประชุมระดมสมองในเวทีประชุม
ประจำเดือนของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนได้เลือกแนวทางในการป้องกัน
การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นตอนต้น คือ 1) การจัดกิจกรรมการส่งเสริมให้เยาวชนหันมา
เล่นกีฬา 2) การจัดเวรยามออกตรวจในพื้นที่เสี่ยง 3) การให้ครอบครัวใช้เวลากับเด็กมากขึ้น ตลอด
ระยะเวลาของการดำเนินกิจกรรม คนในชุมชนมีส่วนร่วมครบทุกชั้นตอน มีการระดมทุนทั้งจาก
ภายในและภายนอกชุมชน และมีการจัดการทรัพยากรเพื่อการแก้ปัญหา หลังจากดำเนินการไปตาม
แนวทางการป้องกันปัญหาของชุมชน พบว่า เด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมดื่ม จำนวน 7 คน ได้ปรับ
พฤติกรรมการดื่มลดลง มีวัยรุ่น 1 คน ยังคงมีพฤติกรรมดื่มเช่นเดิม ขณะที่วัยรุ่น 1 คน ตั้งใจจะ
เลิกดื่ม และมีวัยรุ่น 2 คน เลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Sasitorn Ritthaisong. 2011. **Community Participation in Prevention Alcohol Use among Early Adolescents at a Suburban Community of Khon Kaen Province.** Master of Nursing Science Thesis in Community Nursing, Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Nit Tassniyom

ABSTRACT

247666

The participatory action research (PAR) aimed to study community participation to prevent alcohol use among early adolescents at a suburban community of Khon Kaen Province through the process of situation analysis, planning, action and evaluation. The qualitative data were gathered during December 2008 to January 2010. The study was divided into two phases. The first phase, pre-intervention phase, was investigation the factors influencing alcohol use among early adolescents by in-depth interview. The interview was conducted with 12 early adolescents who reported alcohol drinking, seven who were not drink, two of the shop owners and four of community leaders. The second phase, intervention phase, 15 community leaders were invited to find ways to prevent the problem of alcohol use among early adolescents. The data from the first phase were presented to the community leaders to discuss independently. They worked through the process of planning, action, and evaluation and integrated these activities in regular community monthly meetings. They came to a conclusion to solve the problem included; 1) encourage young people turn to sports, 2) set up community guard to check at the risk areas in the community and 3) suggest each family should give more time with their children. Community involvement was the key issue throughout the duration of conducting those activities. They raised money both from within and outside the community and mobilized the resources to solve the problem. The results found that seven early adolescents who were drinkers reduced their drinking behavior, one intended to quit drinking, two completely stopped and only one still drinking. Additionally, both community leaders and early adolescents learned how to solve their own problems and how to work together.

งานวิทยานิพนธ์นี้ขอมอบส่วนดีให้บุพการีและคณาจารย์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดีได้รับความช่วยเหลือ และการให้คำปรึกษาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.นิศย์ ทักษินยม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งจุดประกายความคิดในการ ทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ และเสียสละเวลาช่วยเหลือในการขัดเกลาความคิด ให้มุมมองที่เป็น ประโยชน์ การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ในเวทีวิชาการต่างๆ คำแนะนำในทุกขั้นตอน ที่ได้ทำการศึกษาเพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนการเขียนรายงานทางวิชาการเพื่อเสนอ ผลงานวิจัย อีกทั้งให้ความเอาใจใส่ดูแลตลอดระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ เพชรไสว ลี้มตระกูล ประธานหลักสูตรสาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน และประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ นายแพทย์อิสระ เจียรวิชัยบุญญา ผู้อำนวยการศูนย์ บำบัดรักษาเสพติดขอนแก่น กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น เพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นทุกท่านที่ได้ให้การสั่งสอนรายวิชา พื้นฐานในการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชน เจ้าหน้าที่ เทศบาลในพื้นที่วิจัย ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการปฏิบัติงาน คุณแม่พรรณณี อยู่เนา และ ครอบครัว ที่มีความเมตตาให้พักอาศัยด้วยตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย ตลอดจนประชาชนใน ชุมชนที่ศึกษา ที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน เกิดความเข้าใจและความ ตระหนักในการทำงานร่วมกับชุมชนยิ่งขึ้น อีกทั้งมีมิตรไมตรี ความเอื้ออาทร และความบริสุทธิ์ จริ่งใจที่มีให้แก่ผู้วิจัยตลอดเวลา และขอขอบคุณนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่นทุกท่านที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจ ในการศึกษาตลอดมา

สุดท้ายผลอันจะเป็นประโยชน์ ความดีความงามทั้งปวง ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิทยานิพนธ์ ขอมอบแด่คุณพ่อและคุณแม่ที่เคารพยิ่ง และหากมีข้อบกพร่องด้วยประการใดๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับ ไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

ศศิธร ฤทธิ์ไธสง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
คำอุทิศ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. คำถามการวิจัย	9
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
4. ขอบเขตของการวิจัย	9
5. ความหมายหรือนิยามศัพท์	9
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	10
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน	11
2. วัยรุ่นตอนต้นกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	27
3. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	40
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
5. กรอบแนวคิดของการวิจัย	50
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
1. รูปแบบการวิจัย	53
2. พื้นที่ในการศึกษา	53
3. กลุ่มเป้าหมาย	54
4. วิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	55
5. การวิเคราะห์ข้อมูล	59
6. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7. การสร้างสัมพันธภาพ	60
8. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	61
9. จริยธรรมการวิจัย	65
บทที่ 4 บริบทพื้นที่	
ส่วนที่ 1 บริบทของชุมชน	67
ส่วนที่ 2 ข้อมูลการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นตอนต้นในชุมชน	89
บทที่ 5 การดำเนินงานและผลการวิจัย	
ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนและเลือกแนวทางปฏิบัติ (Plan)	101
ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (DO)	107
ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล (Check)	108
ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแนวทางปฏิบัติ (Act)	109
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
1. สรุปผลการศึกษา	113
2. อภิปรายผล	114
3. ปัญหาและอุปสรรค	122
4. บทเรียนที่ได้รับจากการทำวิจัย	122
5. ข้อเสนอแนะ	124
เอกสารอ้างอิง	127
ภาคผนวก	137
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ของชุมชนโดยใช้กรอบแนวคิดการศึกษาชุมชนแบบวงล้อ	139
ภาคผนวก ข แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกและแนวคำถามในการประชุม ระดมสมอง	145
ภาคผนวก ค แบบชี้แจงอาสาสมัครและแบบยินยอมอาสาสมัคร	151
ประวัติผู้เขียน	157

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 1	ระดับการมีส่วนร่วมที่ใช้ในการประเมินการมีส่วนร่วมทั่วไป	21
ตารางที่ 2	จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามเพศและกลุ่มอายุ	70
ตารางที่ 3	จำนวนประชากรกลุ่มเป้าหมายเฉพาะของบ้านสามัคคี	71
ตารางที่ 4	จำนวนผู้ป่วยและอัตราป่วย 5 อันดับแรกของประชาชนบ้านสามัคคี ที่มารับบริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชนท่าพระ ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น	72
ตารางที่ 5	ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย	90
ตารางที่ 6	จำนวนและร้อยละข้อมูลประสบการณ์การดื่มของกลุ่มเป้าหมาย	92
ตารางที่ 7	จำนวนและร้อยละข้อมูลการดื่มในปัจจุบันหรือ 30 วันที่ผ่านมาของกลุ่มเป้าหมาย	95
ตารางที่ 8	จำนวนและร้อยละข้อมูลการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มเป้าหมาย	97
ตารางที่ 9	จำนวนและร้อยละข้อมูลผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของกลุ่มเป้าหมาย	99
ตารางที่ 10	เปรียบเทียบกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยใช้ PAR และ HPP	120

สารบัญภาพ

		หน้า
รูปภาพที่ 1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	51
รูปภาพที่ 2	กรอบแนวคิดการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี	117